

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Збірник наукових праць

Випуск 22

ХАРКІВ - 2023

ЗМІСТ

Аннас Юлія, Жерновникова Оксана Інноваційні форми оцінювання якості знань з математики (досвід країн Європейського Союзу)	3
Batyuk Liliya, Zhernovnykova Oksana Determination of digital competence of teachers of medical institution of higher education in the period of digital transformation in education	11
Белевець Олександр, Андрієвська Віра Безперервний професійний розвиток педагога в системі формальної, неформальної та інформальної освіти	17
Биченко Сергій, Андрієвська Віра Розвиток STEM-концепції в Україні: реалії та перспективи	23
Варга Дар'я, Шакуров Євген Розробка чат-боту мовою програмування Python для підтримки діяльності вчителя	30
Голуб Руслана, Проц Марта Інклюзивна освіта у Туреччині	38
Городова Аліна, Колгатіна Лариса Використання художньо-композиційних прийомів та програмного забезпечення при створенні презентацій до уроків	45
Кафтанова Олена, Штонда Оксана Особливості застосування методів проблемного навчання на уроках математики в 5-6 класах	56
Клімов Максим, Малець Євген Оптимізація вирощування пшениці за допомогою електричних полів	64
Ковальова Валерія, Остапенко Людмила Огляд інструментальних можливостей для створення веб-квестів освітнього призначення	72
Колгатіна Лариса, Городов Віталій Огляд веб-ресурсів для створення персонального сайту вчителя інформатики	80

УДК 378.14:004

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10206760>

Белевець Олександр

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

кафедра інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

<https://orcid.org/0009-0005-4501-2202>

Андрієвська Віра

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

<https://orcid.org/0000-0003-1632-4045>

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі безперервного професійного розвитку педагога в системі формальної, неформальної та інформальної освіти. Уточнено, що цифровізація освіти стала впливовим фактором поширення Концепції «Освіта упродовж життя», цінність якої полягає у забезпеченні кожного педагога здатністю до безперервного професійного розвитку. Висвітлено відмінності, уточнено переваги і недоліки професійного розвитку педагога в системі формальної, неформальної та інформальної освіти. Показано зміни у професійному розвитку педагогів, які відбуваються сьогодні, в умовах широкої цифровізації освіти. Уточнено підстави для присвоєння педагогу професійних та присудження часткових освітніх кваліфікацій.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток; педагог.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що швидко змінюється, складність професійних задач неупинно збільшується і саме безперервний професійний розвиток педагогічних працівників надає змоги фахівцям відповідати запитам часу і залишатися затребуваними, конкурентними на ринку праці [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засади професійного розвитку педагогічних працівників визначено статтею 59 Закону України «Про освіту» [2], статтею 60 Закону України «Про вищу освіту» [3], Концепцією розвитку педагогічної освіти (від 16.07.2018, №776) [4] тощо. Проблема професійного розвитку фахівців є і об'єктом особливої уваги педагогічної науки протягом останніх десятиліть (Л. Айзікова, В. Вітюк, Т. Галкіна, С. Івашньова, Л. Мартинець, С. Мірошник, І. Хоржевська та ін.). Дослідники, науковці мету професійного розвитку вбачають у надання фахівцям можливості навчитися та використовувати нові знання та навички, які можуть принести користь у професійній діяльності [5]. Разом з тим, дедалі звичне поширення цифрових інновацій в освіті логічно сприяє трансформації професійного розвитку педагогічних працівників [6].

Реагуючи на виклики сьогодення, Європейська Комісія затвердила План з цифровізації освіти на 2021-2027 роки, в межах якого виокремлено такий основний напрям, як [7]: розвиток високоефективної цифрової екосистеми освіти, що передбачає, зокрема, відповідну підготовку педагогів, їх безперервний професійний розвиток. Отже, цифровізація освіти сьогодні стає впливовим фактором поширення Концепції «Освіта упродовж життя», цінність якої полягає у забезпеченні кожного педагога здатністю до безперервного професійного розвитку.

Мета нашої роботи полягає у висвітленні особливостей безперервного професійного розвитку педагога в системі формальної, неформальної та інформальної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття “професійний розвиток” трактується як процес цілеспрямованого формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмінь, що дають змоги підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності [2; 8].

Ключові питання професійного розвитку педагогічних працівників розкрито у методичних рекомендаціях “Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних

працівників” (№ 1/9-611 від 02 листопада 2020 року) де вказано, зокрема, що “... професійний розвиток науково-педагогічних працівників передбачає безперервний процес набуття нових та вдосконалення раніше набутих професійних та загальних компетентностей, необхідних для професійної діяльності, постійну самоосвіту та інші види і форми професійного зростання” [9]. У цьому контексті вважаємо за необхідне звернути увагу на основні складові професійного розвитку педагога: формальна, неформальна та інформальна. Розглянемо більш детально зазначені складові.

Формальну освіту педагога визначають як освіту, яка здобувається фахівцем відповідно до освітніх ліцензованих програм закладів післядипломної освіти і передбачає досягнення заздалегідь визначених результатів навчання [10]. Формальна освіта має на меті доповнити знання педагогів з фаху, методики викладання предмету. До формальної освіти традиційно відносять підвищення кваліфікації педагога, у тому числі шляхом участі у семінарах, тренінгах тощо. Окремі види діяльності педагогів (участь у програмах академічної мобільності, стажування, здобуття наукового ступеня) можуть бути визнані як підвищення кваліфікації [4; 9].

Перевагою професійного розвитку педагога в системі формальної освіти є те, що здобута у такій освіті кваліфікація зараховується автоматично й не потребує окремого визнання, підтвердження.

До недоліку можна віднести часту невідповідність програми підвищення кваліфікації запитам педагогів: відсутність можливості вибору тем в межах програми, форм навчання тощо.

Неформальна освіта — це освіта, яка здійснюється за межами системи формальної освіти але доповнює її, забезпечуючи засвоєння фахівцем відповідних його запиту умінь та навичок, й може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [10].

Перевагою професійного розвитку педагога в системі неформальної освіти є те, що така освіта надає змоги педагогу

самостійно визначати умови та ресурси навчання, а також вчасно опановувати знання та вміння відповідно до власних потреб.

До недоліку професійного розвитку педагога в системі неформальної освіти можна віднести те, що така освіта не передбачає автоматичне присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти. Крім того, обов'язковою умовою для визнання результатів є опис набутих нових та/або вдосконалених відповідно до фаху раніше набутих компетентностей і досягнутих результатів навчання, співмірних з витраченим на це часом [4].

Важлива відмінність неформальної освіти від формальної полягає в тому, що неформальна освіта не передбачає вимірювання здобутих педагогом результатів (не передбачено, зокрема, складання іспитів), а її головна мета — сприяння розвитку педагога [11].

Інформальна освіта передбачає самоорганізоване здобуття педагогом певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною або іншою діяльністю — постійна, добровільна та мотивована самоосвіта. Така самоосвіта не обов'язково цілеспрямована та структурована, не фіксується документально, але сприяє розширенню професійних знань та умінь педагога [10]. До інформальної безперервної освіти педагога можна віднести відвідування лекцій від провідних науковців як вітчизняних, так і міжнародних; перегляд відеоуроків; участь в наукових конференціях, майстерках тощо.

Перевагою професійного розвитку педагога в системі інформальної освіти є те, що під час такої освіти педагог має змогу самостійно визначати умови та ресурси власного професійного розвитку; взаємодіяти з іншими фахівцями на засадах партнерства та підтримки. Результатом такої самоосвіти, як правило, стає певний авторський продукт: наукова стаття, посібник тощо.

До недоліку інформальної освіти можна віднести те, що така освіта рекомендується для сертифікованих педагогічних працівників, які мають науковий ступінь та/або вчене звання [4].

Звернемо увагу, що під час безперервного професійного розвитку педагогів шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти

результати роботи доцільно накопичувати в Е-портфоліо, що розміщується на веб-сайті закладу освіти або на власній Е-сторінці (персональний блог, тематична сторінка в мережі тощо). Накопичення визнаних результатів навчання у формальній, неформальній та/або інформальній освіті може бути підставою для присвоєння професійних та здобуття повних освітніх кваліфікацій [4].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, нами уточнено особливості безперервного професійного розвитку педагога в системі формальної, неформальної та інформальної освіти. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у висвітленні переваг використання соціальних мереж в безперервному професійному розвитку сучасного педагога.

Список використаних джерелом

1. Андрієвська В. М., Белевець О. С. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах цифровізації освіти. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі*. V Всеукр. (з міжнар. участю) наук.-пр.конф. молодих учених (м. Харків, 10-11.05.2023). Харків, 2023. с. 1-2. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8358481>
2. Стаття 59 Закону України Про освіту. Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. URL: https://urst.com.ua/pro_osvitu/st-59
3. Стаття 60. Післядипломна освіта, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників. URL: https://protocol.ua/ua/pro_vishchu_osvitu_stattya_60/
4. Концепція розвитку педагогічної освіти (від 16.07.2018, №776).
5. Професійний розвиток: що вам потрібно знати/ URL: <https://businessyield.com/uk/careers/professional-development/?currency=EUR>
6. Андрієвська В. М., Галкіна Т. М., Белевець О. С. Використання соціальних мереж у професійному розвитку педагогічних працівників. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2023. 4 (358), 28–34. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-4\(358\)-28-34](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-4(358)-28-34)
7. Європейський освітній простір об'єднується для розвитку цифрової освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/ievropeyskiy-osvitniy-prostir-obied/>
8. Професійний розвиток педагогічних працівників. URL: <https://cprpp.khm.gov.ua/profesijnyj-rozvytok-pedahohichnykh-pratsivnykiv/>

9. Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних працівників (№ 1/9-611 від 02 листопада 2020 року). URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/77309/
10. Формальна, неформальна та інформальна освіта: що вибрати та як поєднати? URL: <https://teach-hub.com/formalna-neformalna-ta-informalna-osvita-vchitelya/>
11. Тимошенко А. LifeLong Learning. URL: <https://osvitoria.media/experience/osvita-vprodovzh-zhyttya-trend-chy-vymoga-chasu/>

CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHER IN THE FORMAL, INFORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION

Belevets O., Andriievska V.

Abstract. The article is devoted to the problem of continuous professional development of a teacher in the system of formal, informal and informal education. It is clarified that the digitalization of education is an influential factor in the spread of the "Lifelong Education" Concept, the social significance of which is to provide every teacher with the ability for continuous professional development. The differences are highlighted, the advantages and disadvantages of the teacher's professional development in the system of formal, informal and informal education are clarified. The changes in the professional development of teachers, which are taking place today, in the conditions of widespread digitization of education, are shown. The grounds for assigning professional and partial educational qualifications to a teacher have been specified.

Keywords: continuous professional development; teacher.